

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, доцента Корепанова Олексія Сергійовича
на дисертаційну роботу Пилюти Марини Юріївни,
виконану на тему «Статистичний аналіз збалансованості зовнішньої
торгівлі України», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.10 – Статистика

Актуальність теми дисертаційної роботи

Зовнішня торгівля як форма міжнародних економічних відносин між країнами у світі є основним показником конкурентоспроможності економіки певної країни, добробуту населення і джерелом надходжень валюти на національний ринок. В умовах поглиблення процесу євроінтеграції економіки України виникає потреба в удосконаленні інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки зростають як обсяги міжнародних товаропотоків, так і обсяги торгівлі послугами. Збалансована зовнішня торгівля є рушієм більш високого і стабільного розвитку вітчизняної економіки, задоволення потреб суспільства. Це також дає можливість розвивати власне виробництво, підвищувати технологічну оснащеність підприємств і розширювати асортимент продукції, що виробляється на місцях, а також сприяє рівномірному залученню всіх регіонів країни до процесу міжнародної торгівлі.

В Україні на сьогодні, як підтверджують результати досліджень, спостерігається дещо інша ситуація: незбалансованість товаропотоків призводить до підвищення відкритості економіки України, зростання обсягів імпорту високотехнологічних товарів і, відповідно, до незадоволеності потреб суспільства.

Вплив багатьох зовнішніх факторів на національну економіку викликає негативні зміни у зовнішньоекономічній діяльності, зокрема, поглиблення дисбалансу в експортно-імпортних потоках товарів і послуг. Така ситуація, що склалась в економіці України, робить актуальними дослідження стану зовнішньої торгівлі, її динамічних перетворень і рівня впливу факторів. Це дозволяє зробити практичні висновки про ймовірні шляхи покращення ситуації у міжнародній діяльності України.

Вх. № 94 від 03.03.2021р.

Зовнішній секретар Зоріна О.А.

Зазначене визначає тему, напрями, мету, завдання, науково-методологічну та практичну значущість дисертаційного дослідження. Необхідність адаптації національної системи виробництва і торгівлі до сучасних умов торгівлі на світовому ринку обумовлює актуальність і своєчасність наукового дослідження Пилюти Марини Юріївни на тему «Статистичний аналіз збалансованості зовнішньої торгівлі України».

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт навчально-наукового інституту «Інститут інформаційних технологій в економіці» ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темами: «Методологічні засади статистичного дослідження економіки України в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку» (державний реєстраційний номер 0111U007429) і «Статистичне забезпечення інституційних та ринкових перетворень в Україні» (державний реєстраційний номер 0116U001385). У межах тем автором обґрунтовано теоретико-методологічні положення статистичного оцінювання стану і розвитку зовнішньої торгівлі й удосконалено концептуальні засади статистичного аналізу розвитку зовнішньої торгівлі України для визначення перспектив її подальшого виходу на європейський ринок.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

За результатами опрацювання дисертації, автореферату та основних публікацій Пилюти М. Ю. можна зробити висновок, що мета дослідження, яка полягала у розробленні методологічних засад, методичних положень і практичних рекомендацій щодо статистичного дослідження збалансованості зовнішньої торгівлі, що передбачає забезпечення вищого рівня ефективності прийнятих управлінських рішень з питань зовнішньої торгівлі, загалом досягнута. Реалізуючи завдання, поставлені в дисертаційній роботі, автор продемонстрував вміння опрацьовувати і комплексно аналізувати інформацію, критично оцінювати світову практику ведення статистичної інформації, виявляти нові проблеми та їх вирішувати, узагальнювати результати дослідження, науково обґрунтовувати висновки і пропозиції.

Автор використав достатньо повну інформаційну базу проведеного дослідження, до якої увійшли такі: наукові доробки вітчизняних і зарубіжних учених з питань теорії, методології, організації та практики ведення бази статистичної інформації з зовнішньої торгівлі, Європейські регламенти щодо ведення статистики зовнішньої торгівлі, Національні методичні положення з

зовнішньої торгівлі товарами та послугами, фактичні дані Держстату, Держмитслужби та інших органів влади, статті і матеріали конференцій, ІТ-ресурси та ін. Під час дослідження для вирішення поставлених завдань автором застосовувалися методи аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації, графічний і табличний для репрезентації здобутих результатів аналізу, такі методи, як індексний, регресійного аналізу, дзеркальної статистики та сезонного коригування. Теоретичним і методологічним підґрунтям досліджень слугували загальноновизнані наукові та статистичні методи дослідження та системний підхід до вивчення проблем належного інформаційного забезпечення зростаючих запитів на статистичну інформацію з обсягів експорту-імпорту товарів та послуг.

Варто наголосити на досить високому рівні теоретичної обґрунтованості та достовірності наукових результатів, висновків і пропозицій, які містяться в дисертаційній роботі і які ґрунтуються здебільшого на:

- використанні існуючих наукових досягнень у галузі теорії міжнародної торгівлі, їхній науковій оцінці та узагальненні наявних концептуальних підходів у питаннях трактуванні термінів, які пов'язані з об'єктом дослідження;

- застосування висновків, рекомендацій вітчизняних і зарубіжних досліджень із досліджуваної тематики;

- фактичних показників звітності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та статистичних даних, що підтверджує достовірність, об'єктивність і значущість одержаних результатів.

Ґрунтовне опрацювання змісту дисертації дозволяє зазначити в цілому логічну побудову роботи, її структурованість, точність поставлених завдань, що сприяло вирішенню наукової проблеми відповідно до обраної теми дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані в роботі, – теоретично обґрунтовані, достовірні та логічні. Узагальнюючи, можна стверджувати, що виконане Пиллютою М. Ю. дослідження проведено на належному теоретичному, методологічному і практичному рівнях.

Новизна наукового дослідження, висновків і рекомендацій

Серед основних елементів наукової новизни варто вказати на такі:

- удосконалено методичні засади принципів застосування методів дзеркальної статистики, що сприяє підвищенню точності аналізу розходжень у даних з експорту-імпорту товарів між Україною та її торговими партнерами (п. 3.1, с. 160-185), а також адаптовано метод сезонного коригування для відділення нерегулярних компонентів від загального тренду (п. 3.2, с. 185-193);

- досліджено систему статистичних показників, які, як правило, застосовують у процесі статистичного аналізу, зокрема у зовнішній торгівлі (с. 52-57);

– доповнено систему показників статистичного аналізу зовнішньої торгівлі коефіцієнтом випередження швидкості зміни обсягів експорту обсягами імпорту (рис. 2.5, с. 80, рис. 2.6, с. 81);

– з метою прискорення виходу України на міжнародний ринок як повноправного партнера проаналізовано систему заходів взаємовпливу для удосконалення процедур з укладання угод про взаємний обмін товарами і послугами між державами (с. 204);

– досліджено процес здійснення торгівлі між партнерами з використанням методу дзеркальної статистики і децильних коефіцієнтів розходжень (рис. 3.3, с. 168), завдяки чому можна уникнути неточностей і помилок під час митних процедур завдяки аналізу причин таких розходжень;

– на основі вивчення теоретичного доробку з міжнародної торгівлі автором репрезентовано власне тлумачення термінів «зовнішня торгівля» (с. 30) та «ефективність зовнішньої торгівлі» (с. 34-35), що є більш розкритими та містять певні уточнення;

– надано характеристику основних методичних підходів до оцінки впливу певних факторів на обсяги найбільших груп товарів в експорті та імпорті товарів завдяки застосуванню методів регресійного аналізу (с. 114-129);

– представлено підходи для покращення взаємодії між державними органами (статистичними та митними) та підприємствами, що провадять зовнішньоекономічну діяльність, для підвищення ефективності проведення ними діяльності та точності поданої інформації (с. 50);

– запропоновано створення єдиної електронної бази митних документів, які слугують основою формування статистичної інформації з зовнішньої торгівлі, зокрема товарами, для скорочення затрат часу на огляд та оформлення товарів на митному кордоні (с. 63-64);

– доповнено систему ендогенних та екзогенних чинників, які певним чином впливають на облік товарів, у такий спосіб систему доповнено ендогенним чинником «робота митної служби», оскільки від ефективності діяльності митниці безпосередньо залежить правильність і швидкість обліку товарів (рис. 1.2, с. 28).

Значення результатів для науки і практики

Дисертація Пилюти М. Ю. являє собою самостійне завершене наукове дослідження наукової проблеми із незбалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами в Україні, а її результати містять наукове обґрунтування подальшого розвитку сучасних теорії, методології, організації роботи митних органів і торговельної діяльності загалом з метою підпорядкування їх вимогам європейських стандартів та потребам суспільства.

Висновки і положення наукової новизни, які викладені у роботі та які виносяться на захист, є власним доробком автора. Внесок дисертанта за списком праць, за його редакцією вказано у переліку публікацій до дисертації. Апробацію проведено на 4 Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях, у процесі обговорення доповідей здобувача.

Практичне значення результатів проведеного дослідження полягає в тому, що сформульовані й обґрунтовані у дисертаційній роботі наукові ідеї та рекомендації, які методологічно узагальнені і мають прикладний характер, дозволяють підвищити ефективність статистичного обліку товарів митними органами на основі їх автоматизації та знизити навантаження на респондентів шляхом створення єдиних статистичних реєстрів, що дозволить уникнути помилок у даних і розширити практичну значущість прийнятих управлінських рішень за тематикою дослідження.

Підтвердження практичної значимості одержаних результатів забезпечено відповідними довідками:

на загальнодержавному рівні:

Головне управління регіональної статистики – використано під час попередньої перевірки одержаних адміністративних даних і подальшого контролю вихідної інформації (довідка № 08-10/7-19 від 07.03.2019); Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – для аналізу ефективності експортно-імпортних операцій України (довідка № 2124-09/553 від 13.09.2019 р.); Державна служба статистики України – застосовано у ході проведення зіставлень даних з зовнішньої торгівлі та їх сезонних коригувань (довідка № 06.1-09/25-19 від 25.04.2019);

у навчальному процесі:

У науковій діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка б/н від 03.01.2020) та при викладанні дисциплін «Статистика зовнішньоекономічної діяльності» та «Макроекономічна статистика».

Теоретична обґрунтованість і практичне значення результатів, що були одержані у ході наукового дослідження Пилюти М. Ю., визначають доцільність подальшого їх використання в аналізі стану і розвитку зовнішньої торгівлі та під час прийняття управлінських рішень з цього питання.

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертації Пилюти М. Ю. оприлюднені належним чином у 10-ти наукових працях, у тому числі: у 5-ти статтях, опублікованих у вітчизняних наукових фахових виданнях (всі одноосібні), з яких 4 статті

опубліковано у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз цитування, та 1 – у науковому фаховому виданні; 1 – стаття у наукових виданнях інших держав (одноосібна); 4 праці апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 2,6 друк. арк. Зазначені друківані праці за обсягом і кількістю відповідають вимогам до публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст публікацій повною мірою відображає основні наукові результати дисертаційного дослідження, що винесені на захист. Усі публікації виконано одноосібно.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Зміст автореферату відповідає основним положенням і висновкам, які наведені у дисертації, відображає структуру і логіку викладеного в ній матеріалу, ідентичний з одержаними у ході дослідження результатами, розкриває суть рекомендацій щодо практичного використання наукових розробок.

Дискусійні питання, недоліки та критичні зауваження до дисертаційної роботи

Варто зазначити науковий доробок здобувача і позитивно оцінити дисертаційне дослідження в цілому. Проте слід також звернути увагу на окремі зауваження, неточності та дискусійні положення, які можуть стати предметом дискусії під час процедури захисту дисертації:

1. На с. 9 автореферату автором вказано, що зовнішня торгівля є значним джерелом валютних надходжень до бюджету. Доцільно було б подати конкретну цифру, яку саме частку у доходах держбюджету становлять доходи від зовнішньої торгівлі.

2. На с. 13 автореферату серед поданих факторів, які мають вплив на зовнішню торгівлю товарами за результатами регресійного аналізу, зустрічається фактор обсягу капітальних інвестицій. На нашу думку, доцільніше було б використовувати фактор обсягів прямих іноземних інвестицій, оскільки йдеться про зовнішню торгівлю.

3. Загалом підтримуючи концепцію автора про необхідність створення єдиної бази реєстрів і статистичної інформації для вільного використання органами державної влади у своїй діяльності (с. 50 дисертації), звертаємо увагу на те, що не вказано приблизних строків запровадження реєстру в роботу та перелік робіт, що виконуються у цьому напрямі.

4. Спірним є твердження на с. 180 дисертації: «розходження ... можна пояснити в першу чергу розкиданою структурою зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Словаччиною, а з іншого боку тим, що в цих державах різна

методологія класифікації товарів, відповідно до чого можуть виникати розбіжності в митному оформленні товарів». В Україні використовується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складена на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу. Так, УКТЗЕД 2020 побудована на основі Пояснень до Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2017 року (Explanatory Notes to the Harmonized commodity description and coding system, Sixth Edition (2017) World Customs Organization) і Пояснень до Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (Explanatory Notes to the Combined Nomenclature of the European Union, March 2019), в яких коди товарів актуалізовані відповідно до Комбінованої номенклатури ЄС 2017 року та змін до Пояснень до Комбінованої номенклатури Європейського Союзу.

В усіх країнах Європейського Союзу також використовується Гармонізована система опису та кодування товарів (Harmonized Commodity Description and Coding System, 2017).

5. Під час розрахунку розбіжностей у даних митниць України та країн-партнерів вказано, що основною причиною розбіжностей є корупція (с. 183), хоча знову ж таки способи розрахунку точної частки корупції не вказано.

6. На с. 194-197 наведено Перелік товарів, заборонених до ввезення в РФ відповідно до Постанови Уряду Російської Федерації від 29.12.2018 № 1716-831 «Експорт окремих кодів товарів з України до Російської Федерації у 2018 році, заборонених до ввезення в РФ». Достатньо було б надати посилання або винести у додатки.

Зазначені зауваження до змісту роботи та вказані недоліки не знижують науково-практичної цінності одержаних результатів і загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Пилюти М. Ю., а дискусійні моменти залишаються актуальними для подальших наукових досліджень.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Пилюти Марини Юріївни «Статистичний аналіз збалансованості зовнішньої торгівлі України» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Автором отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності становлять вагомий внесок у розвиток сучасної теорії, методології, організації проведення світової торгівлі та прийняття управлінських рішень щодо подолання незбалансованості зовнішньої торгівлі.

Дисертаційна робота структурована, в якій витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, підтверджених практичними матеріалами та узагальненими в наукових публікаціях. Тема дослідження, предмет, об'єкт, його основні положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.10 – Статистика.

За змістом, структурою, достовірністю отриманих результатів, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота Марини Юріївни Пилюти «Статистичний аналіз збалансованості зовнішньої торгівлі України» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 656), що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Пилюта Марина Юріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – Статистика.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри статистики,
обліку та аудиту
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

О. С. Корепанов
О. С. Корепанов

